

Páratlan millerita folyóiratok

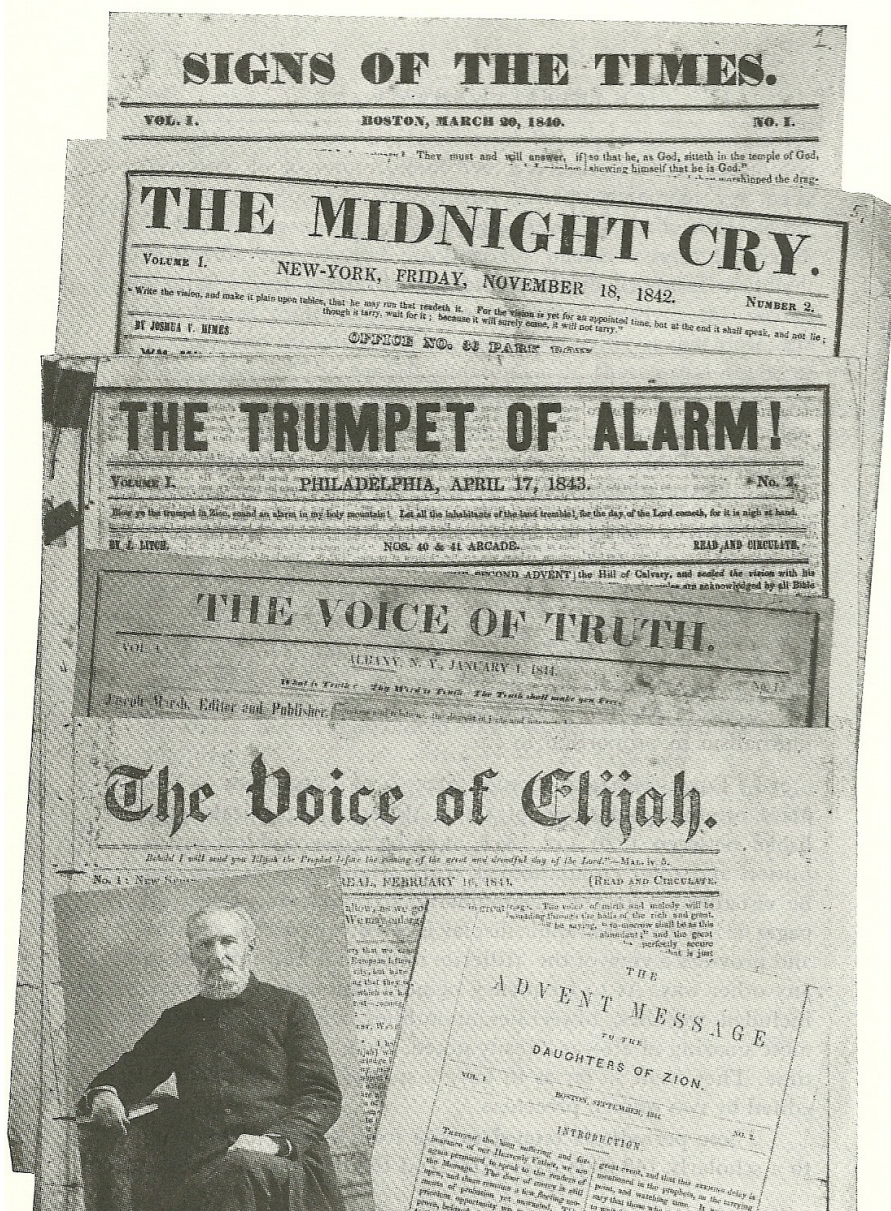
I. Figyelemreméltó újságcikkek és szerkesztők

Az irodalmi folyóiratok óriási szerepet játszottak a millerita mozgalomban. A kezdettől egészen a végződéséig, a sajtónak ez a formája volt az egyik legfontosabb tényezője a jelenleg életerős, növekvő mozgalom sikereinek. A könyveken, füzeteken és traktátusokon kívül, hitük terjesztésére létrehozott folyóiratok bámulatos tömege, a vallásos újságírás viszonylatában az egyik legkimagaslóbb eredmény.

1. SZÁMUK, HATÁSKÖRÜK, MÉRETÜK ÉS MEGNEVEZÉSÜK GYAKORISÁGA – Ezeknek az 1840-1844 között kiadott millerita folyóiratoknak már csak a száma és tárgyköre, földrajzi elterjedésük és az eladott példányszámuk összege is valóban elképesztő, mint az a legjobban a 624. és 625. oldalon mellékelt vázlatos táblázatból is látható. Ez a bemutató ábra gondos, részletekbe menő megvizsgálásra érdemes, mivel bepillantást enged a millerita mozgalomba olyan szemszögből, melyet másképpen nem szerezhetnénk meg. Megjelenésük gyakorisága szerint ezek az újságok hetenként, kéthetenként, havonta, negyedévenként jelentek meg - és ami a legmeglepőbb – mint már említettük, még egy napilapjuk is volt egy ideig. Olyan messzire mentek, hogy egy speciális újságot adott ki két prédikátornő a nők számára.

E folyóiratok méretük szerint 4 oldalas táblázatoktól kezdve 148 oldalas tudományos jellegű, negyedévenként megjelenő folyóiratok voltak. Megjelenési helyük szerint, mindenhol terjesztették Montrealtól, Nova Scotiától kezdve északon, le egészen Washington D.C.-ig és Baltimore-ig a déli határon; és terjesztették Maine-től, Massachussetts-ig és New York-ig keleten, azonkívül Cleveland-ig és Cincinnati-ig nyugaton. Az eredeti Boston-i *Idők Jeleit (Signs of the Times)* – mely folytatásban *Advent Hírnökeként (Advent Herald)* jelenik meg – J.V. Himes, Sylvester Bliss és Apollos Hale szerkesztették. A New York City-i *Éjféli Kiáltás (Midnight Cry)* című napilapot Nathaniel Southard szerkesztette. A *Nyugati Éjféli Kiáltást (Western Midnight Cry)* Cincinnati-ben Enoch Jakobs irányította, és Washingtonban a *Déli Éjféli Kiáltást (Southern Midnight Cry)*, majd a Baltimore-i, a Maryland-i Himes felügyelete alatt volt.

(622)

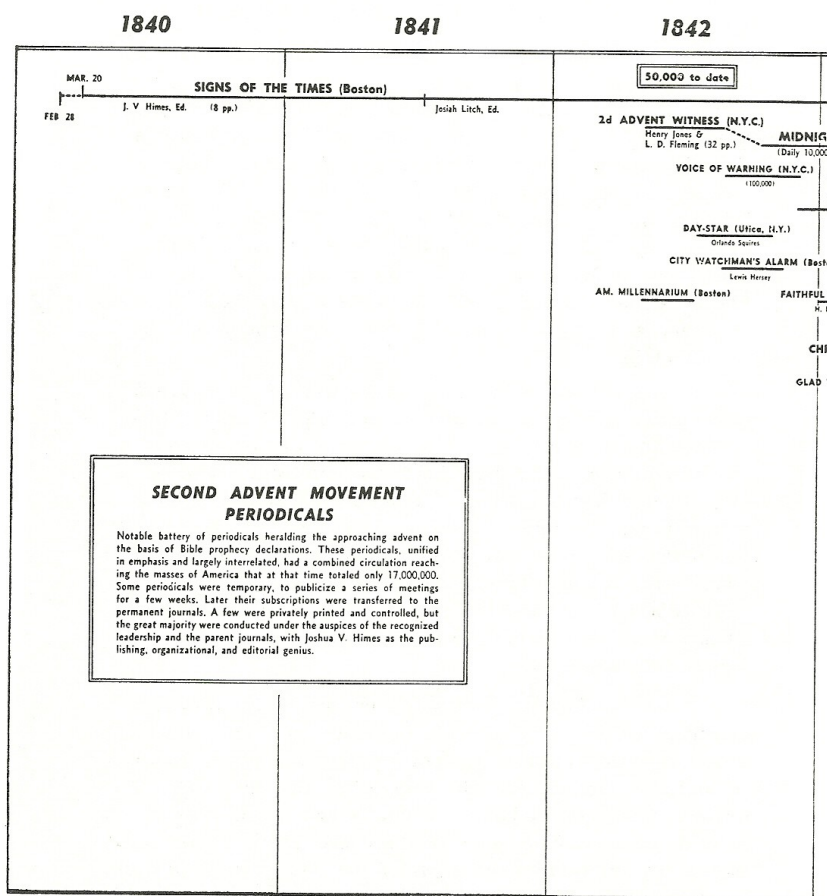

Vezető millerita újságok egyesített szemléje

A Signs of Times-t, a Parent Journal-t Himes indította el Bostonban; a New York-i Midnight Cry-t, a First Daly-t, a Trumpet of Alarm-t Litch adta ki Philadelphiában; a Voice of Truth-t a New York állambeli Albany-ban Joseph Marsch adta ki; a Voice of Elijah-t, a Canada Journal-t Dr. Richard Hutchinson szerkesztő közbeiktatásával; és az Advent Message to the Daughters

of Sion egy újság a nők számára, amit nők szerkesztettek. A Mississippi állambeli Main-tól a Washington D.C. állambeli Quebec-ig millerita újságokkal volt teleszórva az ország.

(623) A nők számára indított lapot - *Advent üzenet Sion leányaihoz (The Advent Message to the Daughters of Zion)* – a Philadelpia-i Mrs. Clorinda S. Minir és a Rochester-i Miss Emily C. Clemens szerkesztette. A negyedévenként megjelenő tudományos folyóiratot, az *Advent Pajzsot (Advent Shield)* Bostonban adták ki, és Himes, Bliss és Hale nevét jelölték meg szerkesztőként a szerkesztői-fejlécen. Öt folyóirat jelent meg Kanadában, melyek közül az egyik különösen kiváló volt. Két tengerentúli időszakos millerita újság – az angliai Bristol-i *Második Advent Előfutára (Second Advent Harbiger)* Robert Winter és Frederich Gunner szerkesztésében, és a brit *Éjféli Kiáltás (Midnight Cry)* Charles Dealtry által szerkesztve – járt körbe az olvasóknál. (624)

Madártávlathól

Ezek itt a földrajzi elhelyezkedésük és elterjedésük, kiadásuk gyakorisága és folyamatosságuk időtartama, az oldalak száma, saját szerkesztőik egyénileg és együttesen eladott példányszámaik megadott dátumon, a megjelenéskori vagy

2. A MÁSODIK ADVENT HANGSÚLYOZÁSA MEGJELENIK AZ ÚJSÁGOK ELNEVEZÉSÉBEN
- A mozgalom elsődlegesen az adventet és a közelgő világválságot hangsúlyozta, minden folyóirat választott nevében gyakorlatilag ez szerepelt. Maguk a címek fejezték ki különös nyomatékkal, hogy egy életbevágó üzenetet hordoznak, és sürgető érzést idéznek elő. Megemlítünk néhány jellegzetesen alkalmazott nevet. Azokon felül az *Idők jelei* (*Signs of the Times*), az *Advent Hírnök* (*Advent Herald*), az *Éjféle Kiáltás* (*Midnight Cry*) a mozgalom vezető folyóiratai voltak, a következő nevek, melyeket használtak a 626. oldalon vannak felsorolva. (625)

1843	1844	1845
October 22		
(5,000 weekly) Sylvester Bliss ADVENT CRY (N.Y.C.) (275,000) J. V. Himes, Nathaniel Southard 2d ADVENT OF CHRIST (Cleveland, Ohio) Charles Fitch (4 pp.) Weekly BIBLE EXAMINER (N.Y.C. & Albany, N.Y.) Geo. Storrs HERALD OF TRUTH (Nova Scotia) Martin PHILADELPHIA ALARM Josiah Litch (penny paper) WATCHMAN (Sharbrooke, Can.) M. B. Shiner (C. Green & Hutchins) ISRAELITE (Jeffersonville, Ind.) Field CHRISTIAN PALLADIUM (Union Mills, N.Y.) Joseph Marsh AD TIDINGS OF THE KINGDOM AT HAND (Rochester, N.Y.) L. D. Fleming VOICE OF ELIJAH (Montreal, Can.) Richard Hutchinson GREAT CRISIS (Boston) WATCHMAN'S WARNING (N.Y.) COMING OF CHRIST (N.Y.C.) (10,000) Ezek Jacobs JUBILEE TRUMPET (Cin., O.) L. Caldwell, Pratt ADVENT CHURCH & TENT REPORTER (Buffalo) 1,000,000 2d Advent Papers to Date	ADVENT HERALD & SIGNS OF THE TIMES REPORTER Himes, Bliss, Hale TRUMPET OF ALARM (Phila.) Josiah Litch (10,000 weekly) VOICE OF WARNING (Utica, N.Y.) Orlando Storrs SURE WORD OF PROPHECY (Albany, N.Y.) H. H. Gross VOICE OF TRUTH and GLAD TIDINGS OF THE KINGDOM AT HAND (Rochester, N.Y.) Joseph Marsh LAST CRY (Exeter, N.Y.) A. E. Brown SO. MIDNIGHT CRY (Wash., D.C.-Balt.) J. V. Himes, J. Litch WATCHMAN'S LAST WARNING ANTI-ANNIHILATIONIST (Phila.) J. Litch ADVENT SHIELD (Boston) Himes, Bliss & Hale (Quarterly) ADVENT MESSAGE TO DAUGHTERS OF ZION (Boston) (144 pp.) Mrs. C. S. Minor & E. C. Clement GOSPEL STANDARD (Cobotsville, Mass.) S. Hensley, Jr. (David Pomeroy) HOPE OF ISRAEL (Topsham, Me., Portland) Jas. Turner & J. Parsons HERALD OF THE BRIDEGROOM (Boston) J. V. Himes SECOND ADVENT HARBINGER (Bristol, Eng.) Robt. Winter & F. Guxner MIDNIGHT CRY (Liverpool) C. Dralby May, 1844 5,000,000 periodicals to date End of the World	MORNING WATCH N. N. Whiting VOICE OF THE 4th ANGEL (Cleveland) Cook & Pickands JUBILEE STANDARD S. S. Snow DAY-DAWN (Canandaigua) O. A. L. Crozier DAY-STAR (Cincinnati, O.) Ezek Jacobs TRUE DAY-STAR (N.Y.C.) A. Baker, J. Sherwood ADVENT MIRROR (Boston) A. Hale, S. Turner HOPE WITHIN THE YAIL (Portland) Miss E. C. Clements
October 22		

a Miller-mozgalom folyóiratai

későbbi nevük, amikor változás történt a különböző újságok domináns és erősödő hangsúlyozása következtében, amint azt nevük által is jelezték. (A két oldal illeszkedésénél van némi átfedés, hogy megkönnyítse mindegyik különálló időszak tökéletes leolvasását)

(626)

<i>Second Advent Witness</i>	(A Második Adventi Tanúk)
<i>The Voice of Warning</i>	(A Figyelmeztetés Hangja)
<i>The Second Advent of Christ</i>	(Krisztus Második Eljövetele)
<i>City Watchman's Alarm</i>	(Városi Őrök Ébresztése)
<i>Faithful Watchman</i>	(A trombita felhívása)
<i>Glad Tidings of the Kingdom at Hand</i>	(Örömteli hírek a közelgő birodalomról)
<i>The Last Cry</i>	(Utolsó Káltás)
<i>The Voice of Elijah</i>	(Illés Szava)
<i>The Great Crisis</i>	(A Nagy Válság)
<i>Watchman's Warning</i>	(Az Őrök Figyelmeztetése)
<i>The Hope of the Church</i>	(Az Egyház Reménysége)
<i>World's Crisis</i>	(Világválság)
<i>Bible Examiner</i>	(Bibliavizsgáló)
<i>Coming of Christ</i>	(Krisztus Eljövetele)
<i>Trump of Jubilee</i>	(Jubileumi Trombita)
<i>The Bridegroom's Herald</i>	(A Vőlegény Üzenete)
<i>Second Advent Harbinger</i>	(A Második Advent Előhírnöke)
<i>Behold, He Cometh</i>	(Íme, Ő jön)
<i>End of the World</i>	(A Világ Vége)
<i>True Midnight Cry</i>	(Az Igazi Éjféli Kiáltás)
<i>The Advent Shield</i>	(Advent Pajzs)
<i>Watchman's Last Warning</i>	(Az Őrök Utolsó Intése)
<i>The Morning Watch</i>	(Reggeli Őrködés)
<i>The Day-Dawn</i>	(Hajnalodik)
<i>Sure Word of Prophecy</i>	(A Prófécia Biztos Hangja)
<i>The Day-Star</i>	(Hajnalcsillag)

Mindezek - és ezeken kívül még mások többé-kevésbé összeköttetésben voltak a mozgalommal - rövid 4 év alatt, 1840 és 1844 között jelentek meg. Elképzelhetjük az advent növekvő hatását, amint ezen médiákon keresztül hangzott szerte az országban. Egy hatalmas megmozdulást eredményezett Amerika egész területén.

Ezeket a folyóiratokat gyakran ilyen módon hozták létre: Egy millerita vezető valamelyik jelentős nagyvárosban tartott fontosabb előadás-sorozattal kapcsolatban egy újságot adott ki, gyakran 13 héten át. Ha eredményesnek bizonyult, az újság kiadás többé-kevésbé állandósult. Ha nem, a le nem járt előfizetéseket a sorozat végén átadták az egyik nagy állandó folyóiratnak. És mialatt ezek a különböző újságok kinyomtatták egyik

vagy másik újság főbb cikkeit, ugyanúgy meg volt mindegyiknek a saját helyi munkatársa is.

Következésképpen mindegyik megtartotta a saját jellemző stílusát és egyéniségét. Jelentéseket közöltek mind a mozgalom általános haladásáról, mind a helyi fejleményekről. Továbbá magyarázatokat és figyelmeztetéseket, védekező cikkeket és az ellenfelek munkájának jelentéseit, leveleket és vitacikkeket. Hirdették a tábori összejöveleteket és értekezleteket, költemények jelentek meg a második adventről és az utolsó időkről, és új énekeket is jelentettek meg a második adventről, gyakran kottával. Nyilatkozatok a hitükről, csoportos kijelentések, vázlatok, prófétikus jelképek, **(627)** viták és kemény szerkesztői cikkek. Ezek támadóak és haladóak voltak, és naponta figyelmes összehasonlításokat tettek néhány vallásos napilappal.

3. RENDKÍVÜLI SZERKESZTŐK KÜLÖNÖS NÉVSORA - E folyóiratok szerkesztő a legérdekesebb csoportot alkották, megérdemlik a figyelmet. Közülük némelyik szerkesztő volt, még mielőtt csatlakozott az adventizmus soraihoz, előzőleg más lapoknál szerkesztett. Ha az életrajzi adatokat figyelembe vesszük, nagy vonalakban kitűnik, hogy egy bátor és szakképzett társaságot találunk. Tehetséget, műveltséget, kezdeményezőkézséget és odaszentelődést képviselnek. Kb. 30 aktív szerkesztő volt a millerita mozgalomban 1844-ig, szokatlanul nagy szám ez, a mozgalom méretéhez képest. És különféle vallási háttérű és gyakorlatú vallási csoportokhoz tartoztak, a korábbi ismertetés szerint kongregacionalista, metodista, wesleyanus, keresztény, baptista és presbiteriánus hitűek voltak. Ennek ellenére csodálatosan egyesítették meggyőződésüket és célkitűzéseiket.

Bár az újságok többé-kevésbé önrendelkezők voltak, mégis összefűzte őket a közös ügy Joshua V. Himes dinamikus vezetése alatt, aki az anyafolyóiratot - az *Idők jeleit* (*Signs of the Times*) - Bostonban 1840-ben megindította, és személyesen bocsátott útjára másik fél tucatot. Ő intézte a szerkesztők váltását, ha szükségesnek mutatkozott, és őt nevezték ki az irodalmi program általános felügyelőjének. A fontosabb szerkesztők névsora:

1. J.V. Himes	14. Lewis Hersey
2. Sylvester Bliss	15. Silas Hawley
3. Nathaniel Southard	16. Enoch Jacobs
4. Apollos Hale	17. H.H. Gross
5. Charles Fitch	18. S.S. Snow
6. Josiah Litch	19. Joseph Turner
7. George Storrs	20. J.B. Cook
8. Joseph Marsh	21. Miss E. C. Clemens

9. L.D.Fleming
10. Richard Hutchinson, M.D.
11. N.N.Whiting
12. Orlando Squires
13. Henry Jones

22. Mrs. C.S.Minor
23. L.D. Mansfield
24. -----Penney
25. G.W. Eastman
26. H.B.Skinner

(628)

27. -----Martin
28. Robert Winter
29. Frederick Gunner
30. Charles Dealtry

31. Addison A. Sawin
32. A. J. Williamson
33. W. Deverall
34. Thomas Tallock

4. PÉLDÁNYOK MILLIÓI A TELJES FORGALOMBAN - Nehéz számokkal kifejezni e különböző folyóiratok forgalmát. Az úttörő Bostoni hetilap a *Signs* 1842-ben állítólag 50.000 példányban jelent meg, később nagyobb forgalommal. A New York-i *Midnight Cry*-t 10.000 példányban adták ki hetek alatt, mint napi lapot. A *Voice of Warning*-ból 1842-ben 100.000 példányt adtak el.² És az adventista irodalomból egyedül New Yorkban 1842-ben 600.000 példánya volt forgalomban. A Cleveland-i *Second Advent of Christ* –ból 1843 közepéig 113.000 példányt osztottak szét. A *Triumpet Alarm*-ból 30.000 példányt jegyeztek fel. Néhány kisebb folyóirat, mint a *Faithful Watchman* és a Philadelphia-i *Alarm*, csak mindegyikből 2.000 példányt. De a Montreal-i *Voice of Elijah* 12.000, és a Cincinnati-i *Western Midnight Cry* című folyóiratból 7.000 példányról tesznek említést. A *Southern Midnight Cry*-ból hozzávetőlegesen 10.000 példányt osztottak szét. De 1843 második felében 1.000.000 második adventről szóló folyóiratot hoztak forgalomba, és 1844 májusában 5.000.000 példányt.³ Canadában ugyancsak a *Hope of the Church*-t (St. Tomas, C.N.), a *Bridegroom's Herald*-t (Toronto), és a *Behold, He Cometh*-t (Hamilton, C.W.).

De a legnagyobb sajtótevékenység 1844. második felében, október 22-e előtt történt. A nyomdák éjjel-nappal működtek, és a folyóiratok áradata az „ősz falevelekhez” hasonlóan borította el Észak-Amerika keleti részeit. A támogatók és az ország teljes lakosságának fényében ezen folyóiratok által elért forgalmi adatok megdöbbentőek voltak abban az időben. A mozgalom kiadói zsenije Himes volt.

5. A HÁROM VEZETŐ FOLYÓIRAT HATÁSKÖRE –Csak a három vezető folyóiratot ismertetjük röviden. Először **(629)** a Boston-i eredetű *Signs of Times* –t, amely az összes többi millerita folyóiratnak diktálta az ütemet és fenntartotta a színvonalat. 1840. február-márciusi megjelenésével az advent üzenet terjesztésében egy új időszak kezdetét jelezte. Ez kétségkívül a millerita tantételek és prófécia-értelmezések reprezentatív magyarázója

volt, és egy hatékony fórum az ügyek megvitatására és az ellenvetések megválaszolására. Ez volt minden tevékenység vezető tudósítója – találkozásokról, konferenciákról, tábori összejövetelekről, könyvlerakatokról és egyéb fejleményekről. Ez volt a tervek és teljesítmények, az evangélizációs mozgalmak és ébresztő összejövetelek nyilvántartója, kiválasztotta a csatornákat az információk terjesztésére és a hitbéli nyilatkozatok realizálására és a konferenciák helyére. Az adventista tevékenység hűségese tükre és tudósítója volt. Advent himnuszokat hoztak nyilvánosságra oldalain keresztül. Más, korabeli vallási kiadványokkal szemben ügyesen szerkesztett, támadó és haladó, jó minőségű volt.

A *Midnight Cry* (Éjjéli Kiáltás), New York-i napilap viszont közvetlenül a második volt. 1842-ben már érezték, hogy több folyóiratra és az irodalom szélesebb körű terjesztésére lenne szükség. Először New York City-t próbálták egy új értékesítési központtá tenni *Signs* számára, ahonnan széles körben szét lehet küldeni. Majd az 1842-es nagy New York-i evangélizációs mozgalommal kapcsolatban, november 17-én megindították, és 10.000 példányban jelent meg. Ezt az egyedülálló millerita napilapot utcai újságárusok terjesztették az utcákon és nagy mennyiségben küldték a postamestereknek szerte az országban, hogy ingyenesen osszák szét. Később hetilappá változtatták, és ez fenn is maradt a mozgalom végéig. Himes a szerkesztői irányítást Nathaniel Southardra bízta, aki tapasztalt szerkesztő volt, asszisztensnek L.D.Fleming-t kérte fel, aki értékes szolgálatot nyújtott a mozgalomnak.

Másrészt az *Advent Pajzs* (*Advent Shield*) volt az adventisták tudományos folyóirata – egy tekintélyes negyedévenként megjelenő lap. Csak 1844 májusában indult - röviddel Miller „1843’ évének lejárta után” - az első sorozat 440 oldalt tartalmazott. Az első szám **(630)** 144 oldalas volt „Hitvallással és bocsánatkéréssel” kezdődött, amit az ősegyházi írók nem akartak megtenni. Átfogó és megbízható áttekintést adott az adventizmus elindulásáról és haladásáról, és néhány cikket tartalmazott a prófétikus időrendről. Ismertette Dr. Whiting fordítását Dániel 2, 7, 8, és 9 fejezeteiről, és néhány könyv ajánlásával zárult, mely szintén a *Pajzs* funkciója volt. Ezek főleg az ellenállás munkája bírálatának ismertetései voltak. Visszafogott hangnemben, ennek ellenére határozottan elemezték az elveket, és hatékony nyíltsággal mutattak rá az alapvető hiányosságokra. Az *Advent Pajzs* bármely vallásos mozgalom becsületére válhatott volna, bármely más tudományos folyóirattal egyértékű volt.

A *Shield (Pajzs)* más számai rámutattak a „Világ megtérítésének lehetetlenségére”, megvédték a feltámadás hittételét George Bush New York City Egyetem héber-szakos professzorának támadásától, és hozzáértően megvitatták a „Hetedik Hónapi Mozgalom” jelentőségét és alapját, és bemutatta történelmi áttekintését. Az ég és a föld tűzvész általi megjövendőlt elmúlását megvitatták, még hozzá tudományos színvonalon. Mint neve is jelzi, adventista álláspontokat védelmezett az ellenfelek támadásai ellen. Érv érvvel ütközött, és tudomány tudománnyal. Legfőbb célja volt, hogy megmutassa (1) a világ megtérítésének elmélete egy „hamis millennium”, (2) hogy a zsidó nemzet helyreállításának és megtérítésének népszerű reménysége téves, és (3) hogy a milleriták álláspontja a jövődölésekről nem csupán szentírási, hanem alapos, és élvezik a korszakok legkitűnőbb tudósainak támogatását. E hármas témát e szavakkal határozza meg:

„E kiadvány célja a hármas jelleg bemutatása. *Először*, hogy megvédjük magunkat, mint akik hisznek a küszöbön álló adventben. *Másodszor*, hogy bemutassuk ellenfeleink Szentírás ellenes és képtelen álláspontjait. *Harmadszor*, hogy bemutassuk az igazságot azoknak, akik arról vannak meggyőződve, hogy a jövődölések általános értelmezésére Isten Igéje nem illetékes, és azoknak, akik meg kívánják találni az igaz és helyes utat.”⁴

És most ismerkedjünk meg a vezető szerkesztőkkel.

(631)

II. Bliss - A „Signs of Times” tehetséges szerkesztője

Néhányan azok között, akik felkarolták az advent ügyét, a prédikálás ajándékát kapták; mások sikerrel írtak könyveket, füzeteket, szemléket és kritikákat, és gondos tanulmányokat és válaszokat az újságokba. Az utóbbiak közül az egyik SYLVESTER BLISS volt (1814-1863), a legtehetségesebb millerita szerkesztő és kongregacionalista tudós a Connecticut-i Hartford-ból. Az adventi üzenet felébresztette, és megvizsgálta az összes állítást, amíg teljesen meg nem győződött annak alapvető igazságáról. Elismerten liberális neveltetésű volt, és a Bostoni Történelmi Társaság tagja. Kitűnő irodalmi érzékkel rendelkezett, gondosan és szakértelemmel alkalmazta mind a szerzők, mind a forrásművek idézeteit, és pontosan hivatkozott a történelemre. Éppen ezért volt alkalmas arra, hogy a felvetett teológiai kérdéseket bírálóan megvizsgálja, és aprólékosan elemezze. Bliss fáradhatatlanul tanulmányozta a második adventről vallott álláspontok fő ellenfeleinek írásait, és ugyanolyan agresszíven használta fel képességeit a teológiai csatákban, mint ahogyan védelmezte a millerita hit pilléreit. Udvarias volt és keresztény, de nagyon hatásos.

A *Signs of Times* néhány vezető cikke nyilvánvalóvá tette képességeit és képesítéseit, így 1842 novemberében kinevezték segédszerkesztőnek. Ebben a pozícióban eltöltött két évi szolgálat után ő lett a felelős szerkesztő, majd a *Signs* nevét *Advent Herald (Advent Hírnökre)* változtatta. Ő volt a kiadók üzleti ügyintézője. Bliss buzgó és hűséges keresztény volt, egy logikusan gondolkodó, jó ítélőképességgel rendelkező, jó képességű teológus volt. Feltűnően jó képességgel vezette újságját, az ő irányítása alatt fontos bibliai, történelmi, próféciai és kritikus információk kincstára lett. Szorgalmasan kerülte a szenzációt, a megbízhatatlan és spekulatív, tapasztalatlan és tévelygő véleményeket. Ő volt a millerita **(632)** tudományos lap, az *Advent Shield (Advent Pajzs)* főszerkesztője is, és később ő adta ki Miller emlékiratait (1853).

Így egy hatékony védekező irodalmat hozott létre, becsületesen és a legjobb tudása szerint vizsgálta felül Nathaniel Colver-nek a Miller nézetei ellen tartott előadásait.. Ugyanez igaz O. E. Daggetti prédikációira, amelyeknek az volt a célja, hogy megdöntsék a második adventbe vetett hitet, valamint Dr. Weeks és Yarvis munkáira, és különösen Dr. George Bush támadásaira vonatkozóan, aki következetesen tagadta a személyes eljövételt és a halottak szószerinti feltámadását. Ugyancsak válaszolt Sandborn professzornak, aki hasonlóan kétségbe vonta Krisztus személyes eljövétel, uralkodását, és a helyreállítás tanát. Bliss nagyobb munkái közé tartozik *Commentary on the Revelation (A Jelenések Kommentár)*, *The Time of the End (A vég ideje)*, *Analysis of Sacred Cronology (A Szent időrend elemzése)*, és sok kisebb értekezés - összesen 26.

III. Southard - A „Midnight Cry” sikeres szerkesztője

NATHANIEL SOUTHARD (1852-ben meghalt) Új-Hampshire szülötte volt. Kora fiatalságában megtért, és teljesen a keresztényi szolgálatnak szentelte magát. Eredményes munkás volt, számos természet által ajándékozott képességgel felruházva. 1830-ban Bostonba ment, ahol mély érdeklődéssel vett részt a „mértékletességért, a rabszolga-felszabadításért és jobb közoktatásért” valamint az egyházi megújulásért való munkában. Ő volt a *Youth's Cabinet (Ifjúsági Kabinet)*⁶ hetilap szerkesztője, mélyen érdeklődött a gyermekek iránt, valamint a *The Liberator (Szabadító)* nevű rabszolgatartás-ellenes folyóirat szerkesztője.

De Southardra hatással volt az evangélium hirdetése és gyorsan belépett abba. Meghallva az advent üzenetet, alaposan megvizsgálta annak alapjait, és miután meggyőződött róla, hogy igaz és a Szentírásra alapozott, elkezdte

hirdetni. 1842-ben a *Midnight Cry (Éjfél kiáltás)* segéd-, majd később felelős szerkesztője lett, melyet feltűnő képességgel vezetett egészen 1844-ben való megszűnéséig. Megromlott egészsége ekkor arra kényszerítette, hogy visszatérjen **(633)** Új-Hampshire hegyei közé, ahol tanítói állást vállalt. Kedves és hűséges barát volt, egy bölcs tanácsadó, akinek a tolla nagyobb erővel bírt, mint a hangja. Kétségtelenül nagy tehetségű szerkesztő volt.⁷

IV. Fleming - Jól vezeti a „Glad Tiding” (Öröm hír)-t

LORENZO D. FLEMING (1808-1867) a Maine állambeli Portland Casco Street-i nagy keresztény gyülekezet lelkésze is Új-Hampshire-i születésű volt. 1830-ban egy ideig Bostonban élt, és mélyen odaszánta magát a reform munkájának. Tevékeny és odaadó támogatója a nevelésügyi, mértékletességi és rabszolgatartás-ellenes erőfeszítéseknek, és egy ideig az *Emancipator (Egyenjogúság)* helyettes szerkesztője is. De kötelességének érezte az igehirdetést, és ennek a munkának szentelte idejét. Később meghallotta az advent üzenetét, és a bizonyítékokat, melyekre a hangsúlyt helyezte, leggondosabb imádságos tanulmányozása után teljes szívével elfogadta, és hatásosan hirdette.

Fleming meghívására Miller előadássorozatot tartott az ő templomában 1840 őszén 13 napon át (kép a 979. oldalon), mély érdeklődést keltett mind az istentelenek, mind a keresztények körében, - a megtértek közé egy 12 tagú szerencsejátékos és kicsapongó életű csoportot is beleértve. Röviddel ez után Fleming írt Millernek és kijelentette, hogy összesen kétszázan vannak, akik kifejezetten megtértek az ő látogatása óta, „ez egy jó munka volt . . . terjed az egész városban” és a város környékén. Legalább másik kétszázötvenen érdeklődtek komolyan. Italboltok zártak be, és szerencsejáték termek oszlottak fel és imaházakká alakultak át. Amikor az öböl vizében harmincan megkeresztelkedtek, kb. 4-6.000 szemtanú volt. Ima-összejövetelek indultak meg a város különböző pontján, és nagy benyomást keltő nyilvános böjtnapot tartottak. Tény, ahogy a *Maine Wesleyan Journal* szerkesztője megállapította, ezek az összejövetelek „határozott benyomást tettek **(634)** sok elmére.”¹⁰ Miller csendes munkálkodására megolvadt a hitetlenség, és eltűnt az univerzalizmus. Kijelentette, hogy hangozni kell az ébredésnek és az evangélizációnak.

Fleming egy ideig az Örömhír szerkesztője volt Rochesterben (New York), és állandóan „cikket és szórólapokat” írt az ő újonnan megtalált hitének támogatására. Később az *Örömhírt* átadták Joseph Marshnak, aki a *The Voice of Truth Igazság hangja*-ra változtatta a lap nevét. 1842-ben Fleming

a *Midnight Cry* (Éjféli Kiáltás) segédszerkesztőjeként szolgált. Néhány nagyobb művet írt *The Midnight Cry* (Az éjféli kiáltás) (1842), és *First Principles of the Second Advent Faith* (Krisztus küszöbön álló második eljövetele) (1844). Fáradhatatlan munkás, de hangját majdnem elveszíti, és azután tollával végez eredményes munkát.

Fleming már 1839-ben kezdett írni a próféciaírákról. Kisméretű és tömör *New Testament Companion* (Újtestamentumi Kézikönyv) kiadása volt a szándéka, hogy elősegítse a Szentírás alaposabb megismerését tankönyvön keresztül, hogy megtörje azt a felfogást, mely szerint a Biblia „elkülönített tételek” gyűjteménye. Ezért rövid életrajzot közölt mindegyik apostolról, és bevezetőt írt minden könyv elé. A Jelenésekkel kapcsolatban Fleming a kereszténység tömörített változatát közölte. A következő üldözések a pogány Róma alatt történtek –

„A kereszténység hitehagyása a pápai Róma alatt; a kárhozat gyermekének felemelkedése, előmenetele és összeomlása; keresztényellenes rendszer - a prófécia szent szimbólumával van mind elbeszélve. Minden ellenállás végső letörése; a föld királyságainak leigázása a királyok Királya uralkodása által; a dolgok jelen rendjének végső összeomlása, és az új és mennyei dolgok állapotának dicsőséges bevezetése – ezek azok a csodálatos és fenséges témák, amelyek e könyvben be vannak mutatva.”¹¹

V. Marsh - keresztény szerkesztőből millerita szerkesztő

JOSEPH MARSH /1802-1863/ 12 évig a Keresztény Egyház szervezetének, a *The Christian Palladium* (Keresztény Védőbástya) főszerkesztője, (635) és egy nagy gyülekezet lelkipásztora – ez egy fontos állás volt. Az Amerikai Mértékletességi Egyesület titkára is volt. 1842 elején részt vett Miller előadásán, ezt követően a „leggondosabb és imádságos” kutatás után elfogadta a második advent üzenetét, és nézeteit félelmet nem ismerően hirdetni kezdte. Ezek közül némelyik megjelent a *Palladium*-ban. „Zsúfolt imaházban” prédikált a millenniumról, majd hamarosan feladta szerkesztői állását, és így szabadon hirdette a teljes igazságot.¹²

„Teljesen meggyőződtem az időről, és az a szándékom, hogy félelem nélkül hirdetem azt a szószékről és sajtóban. Az irányt megszabtam - a következményeket vállalom. Nem félt a következményektől. Isten meg fogja védi ügyét.”¹³

Azok, akik az újságot cenzúrázták a második adventről szóló cikkeket és szerkesztői üzeneteket kivágták, és hamarosan más szerkesztőt tettek a helyére. Röviddel ezután megszakította kapcsolatát a Keresztény Egyházzal, és a New York állambeli Rochester-i millerita *Voice of Truth* (Igazság Hangja) szerkesztője lett. March teljes történetét egy későbbi fejezetben mondjuk el.

VI. Hutchinson - kanadai megbízott és szerkesztő

Egy másik tehetséges szerkesztő RICHARD HUTCHINSON, orvos-doktor volt, a Wesleyanus Metodista Konferencia tagja. Kanadából egy angliai intézetbe küldték egy speciális teológiai kiképzésre, ahol 1837-ben pappá szentelték és 1838-ban tért vissza Stanstead-be Kanadába, mint wesleyanus metodista misszionárius. Mialatt a Kelet Kanadai St. Armand-ban (Quebec) állomásozott 1840-42-ben, hallott Krisztus közeli eljövételének üzenetéről, és 1842-ben teljesen magáévá is tette azt. Elkezdte terjeszteni az üzenetet a wesleyanus közösségekben az elkerülhetetlen bonyodalmakkal. Tehetséges és energikus prédikátor volt, aki Kanada különböző részein szolgált, mint egy fáradhatatlan és eredményes munkás. Kiadta *The Voice of Elijah (Illés Hangja)* című újságot a közeli Montrealban (Sherbrooke, C.E.), hogy az advent üzenetét hirdesse, és ő lett Kanadában olyan, mint Joshua V. Himes az Államokban. **(636)** Nagy mennyiségű folyóiratot terjesztett el Kanada tartományaiban és küldött az Egyesült Királyságba tengerentúli terjesztésre, ahol némi érdeklődést keltett.¹⁵ Néhány példány még Ausztráliába is eljutott, jó eredménnyel. Talán többet, mint az összes más millerita újságot használt fel külföldi terjesztésre.

Ezt követően lelkesi előjárói nyomást gyakoroltak rá, hogy maradjon csendben. De a közelgő második adventről való bizonyossága és a vázlatprófeciák napjaiban történő beteljesedése mély meggyőződése volt. Így lelkiismeretesen folytatta bizonyágtevését, figyelmen kívül hagyva a figyelmeztetéseket. Ez nagy „támadást” eredményezett a metodista társadalomban. Kemény megrovásban részesült a területi konferenciától azon igyekezetéért, hogy két adventista előadást akart bemutatni a Montreal-i wesleyánusok között, és szorgalmasan terjesztette az adventista irodalmat a nép körében.¹⁶ Így visszavonult a metodista lelkesi hivatásából, és 1843-ban átment az Egyesült Államokba, de rövidesen visszatért Kanadába, hogy hirdesse újonnan szerzett meggyőződését.

Kiadott *Egy rövid tényállást, tekintettel a metodista közösségre, és általában a nyilvánosságra, főként Kelet-Kanadára*. Ez a füzet felvázolja a pápaság azonosítását, mint a prófécia Antikrisztusát, és tanúbizonysággul idézi a valdenseket, wiklifitákat, huszitákat és az 1603-as Rochelle-i Hitvallás 31. cikkelyét. Felhívás ez arra, hogy utasítsák vissza, és szakadjanak el az Antikrisztus lelkületéből és jegyeitől, ami a protestantizmusban ugyanúgy jelen van, mint a pápaságban.

1. KÉT TRAKTÁT A PRÓFÉCIÁKRÓL - 1843-ban Hutchinson két füzetet adott ki Montrealban. Az egyik címe *Júda trónja állandósult Krisztusban (The Throne of Judah Perpetuated in Christ)*. Bizonyítékokat hoz fel ebben arra, hogy a második advent „fenséges eseménye” „közel van, egyenesen az ajtó előtt.” Elveti a zsidók visszatérésének **(637)** népszerű tételét, és a „hét idővel” tetézi be (vagyis 2520 év), Manassé fogságától, így „1843”-ban fejezi be. Ez a nagy időszak - állítja - magába foglalja „a világ négy nagy birodalmának teljes prófétikus létezését, mely a pogány világ teljes királyi és császári dinasztiáját felöleli, miután megszűnt a zsidó papi uralom felsőbbbsége.”¹⁷ Bizonyítékként Matthew Haberson-t idézi az Angliai Advent Ébredésből.¹⁸ A második prófétikus vonal Dániel 8:14. 2300 éve, melyben a szokásos millerita próféciaértelmezési mintát követi, mely hasonlóan 1843-ban végződik.

2. AZ IRÁNYADÓ MILLERITA ÁLLÁSPONTOT VALLJA - A második értekezés, *Ábrahám szövetsége (The Abrahamic Covenant)* 1843-ban jelent meg Montrealban, és 1844-ben újra kiadták Nottingham-ban, Angliában *Ábrahám öröksége (The Abrahamic Inheritance)* címen. Ez a füzet ugyanazt tartalmazza újra, mint az első, a 70 hét összefüggését fejtegeti a 2300 évvel kapcsolatban. A 70 hét összetevő részeit vitatta. Millerhez hasonlóan Kr.u. 33-ra helyezi a keresztet, a hetvenedik hét végére. Hutchinson, mint „Izrael egyetlen reménységét” hangoztatta a második adventet – Izrael maradékának helyreállítása csak Krisztus második eljövetelekor fog megtörténni. Ekkor „Kánaán földje” a szentek örökkévaló birtoka lesz.¹⁹

VII. Hale - Az advent hit bátorvédelmezője

APOLLOS HALE, tehetséges metodista lelkész, mélyen érdeklődött a millerita millennium előtti advent iránt, és 1842-ben elhatározta, hogy teljesen elkötelezi magát a második advent üzenetének hirdetésére. Tudományos felkészültségű, mélyen gondolkodó, óvatos és kritikus író volt, kevesen rendelkeztek hozzá hasonló tudással ezen a területen. Közismert volt világos és logikus gondolkodása, és bátran védelmezte az egyházon belüli demokráciát és szólásszabadságot. Ő segített Josiah Litchnek Philadelphiában, és nagyon sikeresek **(638)** voltak Harrisburg-ban, Pennsylvániában és a környéken. Ő volt az első adventista tábori összejövetel titkára az Államokban, és sok hasonló gyülekezés alkalmával. Néhány éven át társszerkesztője volt az *Idők Jeleinek*, és később az *Advent hírnöknek*. Számos füzetet írt és cikket közölt e létfontosságú tárgyról. *Második Advent Kézikönyve* az eredeti írótól idézte a történelmi

kivonatokat és bizonyítékokat, melyeken a próféciai időszakok és beteljesedéseik alapulnak.

Mikor fenyegető ellenállás következett, rendszerint őt hívták segítségül. Ő felelt meg 1843-ban Dr. Abel Stevens-nek a Sion Hírnöke szerkesztőjének, aki megtámadta Miller tanításait és befolyását, mint ami eltereli a figyelmet a külföldi misszióról. Hale védelmezte Millert e vádak ellen, állítva, hogy a kor vallási elidegenedése az egyházak ellenséges magatartásának következménye, mellyel Krisztus visszatérése igazságának ellenállnak, amiért is veszítenek megszentelő és erőt adó hatalmukból. Hale segített Fitch-nek a híres „1843-as vázlat” összeállításában, mely Dániel és János jövődöléseit tette szemléltetővé.²⁰ Számos mű szerzője, hallani fogunk még többet róla.

VIII. Whiting - az Újszövetség tudós fordítója

Még egy szerkesztővel kell megismerkednünk – NATHA(IEL) N. WHITING, a hittudományok doktora, kiváló és nagy tudású baptista tudós, aki millerita előadó, szerző és szerkesztő lett. Massachusetts-ben született, és 1815-ben végezte el a New York állambeli Schenectady Német Református intézet Union Főiskoláját. A Union Főiskolán való tanulmánya egy szerencsés időszak volt a számára, mivel a neves pedagógus Eliphalet Nott volt az elnök, aki mély hatást gyakorolt a hallgatóira. Valóban nagyszámú hallgató lett közülük később kollégiumigazgató vagy alapító. Whiting egy tehetséges nyelvtudós volt, 1819-től pedig **(639)** a Schenectady Akadémia elnöke lett, és később a hittudományok elismert doktora rangot kapta.

1823-ban pedig a holland református egyház lelkésze a New York állambeli Princeton-ban, Schenectadyhoz közel. Később elfogadta az alámerítés általi keresztség bibliai elvét, és megkeresztelkedett, befogadták a baptistákhoz, és ő lett az Első Schenectady-i Baptista Gyülekezet első lelkésze. Azután szolgált másodlelkészként a New York állambeli Burt Hills-i baptista gyülekezetben.

Whiting elnöke volt annak a tizenkét tagú nevelő-bizottságnak, amely összehívta Az Emberi Jogok Világértekezletét Himes Boston-i kápolnájában 1841. május 26-ra - Himes már egy éve csatlakozott Millerhez a második advent hirdetésében. És 1842-től Whiting elfogadta és tanította a második advent üzenetét, és azonosította magát a Millerita-mozgalommal. Rendkívül mély ismeretekre tett szert néhány nyelvben, különösen a görögben és héberben, és az Újszövetség kiváló fordítását végezte el. Egyik adventről szóló füzetét franciául írta, *La voix des écritures saintes touchant l'avénement de notre seigneur Jésus-Christ* (The Voice of the Holy Scriptures Touching the

Coming of Our Lord Jesus Christ) – *A Szentírás véleménye a mi Urunk Jézus Krisztusunk eljövételéről.*

A Második Advent könyvtárában találhatunk egyet Whiting értekezései közül (No. XLII., 1844. március 1-jén jelent meg) az *Origin, Nature, and Influence of Neology* (A Neológia Eredete, Természete és Befolyása) - a korszak racionalista teológiájának német iskolája, mely határozottan elutasítja a második advent reménységet. Amerikában sokan hasonló nézeteket vallottak, ellenállva az advent hangoztatásának – ezért van a füzet. Az ilyen kritikusok szerint az evangélium tekintetében a legfontosabb feltétel a lelkész magas irodalmi műveltsége volt, míg más életfontosságú dologra kevés figyelmet fordítottak. Az ilyen nyelvi újítást a francia kételkedők befolyására hangoztatták. A jövődölésekről Eichorn (meghalt 1827-ben), a közismert német racionalista azt állította, hogy ezek csupán csak költői képzeletek, és hogy a kis szarv egyszerűen Antiochus Epiphanes. Dániel 9. fejezete a botrányozás kövévé vált. Más német „nyelvi újítók”, mint pl. Bertholdt, Blook és Herzig **(640)** befolyásolták az amerikai vallásos gondolkodást, hatást gyakorolva olyan tudósokra, mint pl. Moses Stuart, Nathaniel Colver, és John Dowling, akik nyomtatékosan harcoltak a millerita álláspontok ellen.

Mint említettük, „professzor Whiting” (ahogy állandóan nevezték)²¹, nagy tapasztalatú, tökéletes nevelő volt, igen jártas különböző nyelvekben. Rátermetett gondolkodó, és a tudományos képzettségűek között is határozott írói éles tollát mesterien forgatta. Fontos cikkekkel járult hozzá a különböző millerita folyóiratokhoz. Ezek közül az egyik az *Advent Shield*-ben (Advent Pajzs) jelent meg, 1844 májusában, a „Próféciaák időrendjéről”, ami részletes és hasznos volt. Gyakorta működött közre a New York City-i *Midnight Cry* megírásában, majd annak később *The Morning Watch* néven szerkesztője lett.

„Philo” írói álnéven válaszolt az adventista nézetek bírálóinak, mesteri rátermettséggel hivatkozva a héber és görög eredetire.²² Tudományos vitába szállt a „Zsidó naptárral” - a zsidók szent éve kezdetének idejéről, a Karaiták (Caraites) általi Mózesi naptárszerkesztés helyreállításának ellentmondó rabbinikus naptárszerkesztésről, és a húsvétnek egy hónappal korábbi általános megünnepléséről,²³ melyről hamarosan szólunk.

„Philo” azonosságát két orvoshoz írt leveléből állapították meg, akik hallották, hogy Whiting elfogadta a második advent tanát, és Dániel 2. és 7. fejezet négy birodalmára vonatkozó nagy vázlatprófeciáját, a 2300 napot éveknek tekintve. Válaszul Whiting ezt írta: „Igen, a négy világhatalom

Babilon, Médó-Perzsia, Görögország és Róma volt, és a kis szarv az Antikrisztusi hatalom”, a próféciában egy nap egy évet jelent, a 70 év-hét azonos időben indul a 2300 nap-évvel, Kr. e. 457-től, Artaxerxes 7. évétől. És ő hisz a vég közvetlen közelségében, de nem a mi Urunk visszatérésének órájában, napjában, hetében, hónapjában.²⁴

(641) Whiting rendkívül tanult ember volt, az Újszövetség fordítását a baptista felekezet támogatásával végezte el.²⁵ Az Újszövetség Whiting általi fordításának – hasonlóan a mi jelenlegi Weymouth, Moffat vagy Goodspeed fordításunkhoz – címe *The Good News of Our Lord Jesus, the Anointed; from the Critical Greek Text of Tittman, (A mi Urunk Jézusnak, a Felkentnek jó hírei; Tittman kritikus görög szövegéből)*, amit 1842-ben először adott ki. Az Előszóban öt vezérelvet sorolt fel. És a „Jelenések új fordítását” (G.C.Knapp javított szövegére alapozva)²⁶ sorozatban megjelentette a *Morning Watch*-ban 1845. március 27-től kezdve folyamatosan.

1843. elején Whiting „zsúfolt termekben” tartott előadásokat Dániel jövődöléseiről New York City-ben a Mulberry Streeten lévő „Baptista Imaházban”, és a millerita *Midnight Cry* úgy referált róla, hogy „egy kiváló héber tudós”.²⁷ Január 20-án még mindig „óriási hallgatóságnak” tartva előadásait, hangoztatva, hogy a 2300 év közelgő vége „1843”-ban van. Előadásait még mindig folytatja 1844. elején.²⁸

Ekképpen Whiting volt az egyik olyan millerita vezető a sok kiváló millerita vezető közül - mint Henry Dana Ward és Henry Jones, amint már említettük -, aki sohasem osztotta a „határozott idő” nézetét munkatársaival.²⁹ Ennek ellenére a közeli advent kiáltványának a leghatásosabb hirdetője volt. A milleriták mellé állt a korabeli postmillenniumi elmélettel szemben. Az első csalódás után, 1844 tavaszán is olyan erős volt Whiting meggyőződése a küszöbönálló advent igazságnak megbízhatóságában, hogy határozottan állította, „ha az ügyben résztvevő összes adventista elhagyná is azt, holnap Isten új eszközöket hívna elő, hogy fenntartsa és előbbre vigye.”³⁰

JEGYZETEK

1. Miss Clemens, presbiteriánus, és a Rochester-i Kollégium Intézetének tanára, a „Női Tanszék” vezetője volt.
2. *Midnight Cry*, 1843. április 13. 1. o.
3. *Voice of Truth*, 1844. június 8. 21. o.
4. *Advent Shield*, 1844. bevezetés 3. o.
5. I. C. Wellcome, idézet a műből 227. 228. o.

6. Southar szerkesztette az 1837 májusában indult *Youth's Cabinet*-t az I. kötetétől kezdve az 1841 januárig terjedő V. kötetéig – kivéve az 1839 előtti rövid időszakot. Az a „Szabadság, Béke, Mértékletesség, Tisztaság és Igazság megtartására volt szánva” és New York-ban és Bostonban adták ki. A fiatalok egészséges tanácsolása mellett foglalkozott olyan változatos gonoszságokkal is, mint a rabszolgatartás.
7. I. C. Welcome, *idézet a műből* 271, 272. o.
8. Lásd: *Christian Herald and Journal*, 1839. november 28. és a rákövetkező számok; W. H. Mitchell, *History of the Second Advent Church in Portland*, 7. o.
9. Fleming kézírású levele Millernek, 1840. április 11.
10. Joshua V. Himes, *Views of the Prophecies and Prophetic Chronology*, 16. o.
11. Lorenzo Dow Fleming, *New Testament Companion*, 196. o.
12. Marsh kézírású levele Millernek, 1842. április 22.
13. *Signs of the Times*, 1842. december 21. 105. o.
14. Marsh kézírású levele Millernek, 1843. augusztus 17.
15. Litch, „The Rise and Progress of Adventism”, *Advent Shield*, 1844. május, 92. o.
16. J. Carrol, *Case and His Co-temporaries*, IV. kötet. 180, 380, 409. o. (Toronto, 1874); lásd még *Remarks on Doctor Hutchinson's Address to the Methodist People*, 4. o. (1850).
17. Richard Hutchinson, *The Throne of Judah*, 40, 41. o.
18. On Habershon, lásd *Prophetic Faith*, III. kötet 630-639. o.
19. Richard Hutchinson, *The Abrahamic Covenant*, előszó. Utánnymás a *The Voice of Elijah*-ből.
20. Bates, *Second Advent Way Marks and High Heaps*, 10, 11. o.
21. I. C. Welcome, *idézet a műből* 271, 272, 273. o.
22. Lásd: *Midnight Cry*, 1843. április 13. 8, 9. o.
23. *I. m.* 1843. április 27. 30. o.
24. *I. m.* 1843. május 11. 56, 57. o.; „Philo to Autoptes”, 1843. március 31. 88. o; 1843. április 7. 104. o.
25. *Signs of the Times*, 1843. március 15. 9. o.
26. *Morning Watch*, 1845. április 3. 104, 105. o; április 10. 113, 114. o. a szerző által; április 17. 121, 122. o. stb.
27. *Midnight Cry*, 1843. január 6. 1. o. vö: január 20. 1. o.
28. *I. m.* 1844. január 4. 189. o.
29. Whiting kézírású levele Millernek, 1844. október 24.
30. *Advent Herald*, 1844. június 5. 140. o.